

Bankovní institut vysoká škola Praha
právní administrativa

**Odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle trestního
řádu**

Bakalářská práce

Autor: **Martin Štětka**
právní administrativa

Vedoucí práce: **Mgr. Pavel Norek**

Praha

duben 2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem *bakalářskou* práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Praze

Martin Štětka

Děkuji Mgr. Pavlu Norkovi vedoucímu práce za mnoho cenných rad a připomínek při vedení této bakalářské práce.

Anotace:

V České republice je již několik let diskutován nárůst odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu. V souvislosti s touto skutečností je ve větším množství případů medializováno zneužití a únik těchto informací. Toto vyplývá z nárůstu počtu odposlechů prováděných Policií České republiky. Tato práce se zaměřuje na všeobecnou veřejnost. Jejím účelem je seznámit s problémem odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Dále se snaží přiblížit, k jakému posunu došlo od doby, kdy byl odposlech využíván tehdejší Státní bezpečností, a prevenci úniku odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu.

Annotation:

The growing of number of monitoring of the telecommunication operations has been discussed in the Czech Republic for several years. In the connection to this fact there have been misuse and escape of the information medialised in many cases. It is the result from the growing number of monitorings made by the Police of the Czech Republic. This work addresses the public in order to introduce them to the problem of monitoring of the telecommunication operations. Further it tries to show the progress that has been made since the monitoring was used by the "National security" and the prevention of monitoring escapes.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1) Problematika odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu	8
2) Legislativní úprava odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu	8
2.1 Výklad ust. § 88 trestního řádu.....	10
2.2 Výklad ust. § 88a trestního řádu.....	16
2.3 Vývoj legislativní úpravy odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu	18
2.4 Odposlech před rokem 1989.....	20
2.5 Schvalování odposlechů v době totalitního režimu a současnosti.....	24
3) Provádění a zabezpečení odposlechů Policií české republiky	27
3.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu jako utajovaná skutečnost	28
3.2 Nakládání se spisy	29
3.3 Systém „Terminál“	30
3.4 Analyticko-statistický systém „MUII“ pro sběr odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí	31
4) Prevence úniku z odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu	33
4.1 Kontrola odposlechů.....	34
5) Schéma posloupnosti k příkazu odposlechu	35
5.1 Oprávněný žadatel.....	36
5.2 Policejní orgán - podnět.....	36
5.3 Státní zastupitelství - návrh	38

5.4	Soud - příkaz.....	38
5.5	Specializované pracoviště.....	38
5.6	Doručení + součinnost.....	39
5.7	Výstupy z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.....	39
5.8	Protokol, přepisy.....	39
6)	Použití odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu v praxi policie	40
7)	Odposlech pohledem laika.....	47
7.1	Průzkumné šetření	47
7.2	Metoda průzkumného šetření	48
7.3	Průzkumný soubor	49
7.4	Vyhodnocení dotazníku a závěr	49
	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	53

ÚVOD

Ve své několikaleté praxi pracovníka služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky jsem v několika případech jako důkazní prostředek využíval odposlech a záznam telekomunikačního provozu při dodržování zákonem stanoveným postup dle § 88 a § 88a trestního řádu. Z pracovního pohledu je pro mne tento prostředek dokazování jedním z velmi důležitých a do budoucna zásadních.

Cílem bakalářské práce je pojednat o právní úpravě, podle níž se odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařizuje, snažit se popsat a vysvětlit složitost schématu posloupnosti až k okamžiku, kdy lze takto získané informace možno v mezích zákona využít jak pro trestní řízení, tak pro důkazní řízení před soudem, dále pak seznámit se systémy, které slouží ke kontrole odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu.

Z tohoto důvodu se v jedné z kapitol věnuji tématu prevence úniku informací z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

V další kapitole jsem porovnal nařizování odposlechu v období před rokem 1989 a poukázal na nutnost vývoje kontrolních mechanismů.

Velmi zajímavé je sledovat prezentaci odposlechů v médiích, hlavně v politických kauzách, kde se odposlechy vyskytují. Proto se v bakalářské práci snažím průzkumem laické veřejnosti zjistit zda vůbec víme, co jsou odposlechy a zda chápeme jejich využitelnost, nebo je vnímáme jen jako prostředek mocenského boje.

V závěru úvodu bych rád upozornil, že práce je určena čtenářům, kteří nemají zkušenosti s touto problematikou a nepoužil jsem materiály a data, která podléhají stupni utajení - Vyhrazené, Důvěrné.

1) Problematika odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu jsou velmi nezbytným a výrazným nástrojem, který slouží orgánům činným v trestním řízení v boji proti nejzávažnějším formám trestné činnosti, spáchané ve formě zvlášť závažných zločinů nebo úmyslných trestných činů. Mezi tyto typy patří například organizovaný zločin, násilná trestná činnost, drogová kriminalita, majetková trestná činnost, korupce, atd. Na druhé straně je nasazení úkonů odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vážným zásahem do základních práv a svobod lidí, kterou nám zaručuje zákon č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod. Z tohoto důvodu je nutné k nim přistupovat zodpovědně a s velkou opatrností a vytvořit takové kontrolní mechanismy, aby nedocházelo k jejich zneužívání.

2) Legislativní úprava odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu

Česká republika má evropský právní systém, který je založen na ochraně zájmů společnosti, jako je ochrana práv, zdraví a majetku osob. Prameny práva České republiky jsou chronologicky řazeny podle právní síly. Nejdůležitějším pramenem práva České republiky je Ústava a Listina základních práv a svobod nadřazená zákonům a nižším právním normám, které se jimi musí řídit. Dalším důležitým dokumentem, který poskytuje ochranu soukromí člověka jsou Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve které je článkem 8 zakotveno. *Každý má právo na respektování svého soukromí a soukromí rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti, hospodářského*

*blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.*¹

Nemůžeme opomenout, že odposlech a záznam telekomunikačního provozu, který je nařízen dle ustanovení § 88 zákona č. 141/2009 Sb - Odposlech a záznam telekomunikačního provozu se musí řídit čl. 13 zákona č. 2/1993 Sb. Listinou základních práv a svobod, která zaručuje všem občanům bez rozdílu stejná práva na ochranu soukromí. *Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou nebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.*⁶

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu se tedy nařizuje § 88 zákona č. 141/1961 Sb - Odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Jde o paragraf zákona, dle kterého policejní orgán, státní zástupce, soudce postupuje při navrhování (schvalování) odposlechu. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu vyžaduje policejní orgán v souladu s ustanovením závazného pokynu policejního prezidenta č. 30/2009, kde je uvedeno schéma pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Za jakých okolností a kdo může odposlech a záznam telekomunikačního provozu vyžadovat. *Je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva, např. nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, může policejní orgán státnímu zástupci navrhnout odposlech a záznam telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by dosažení podstatně ztíženo.*¹⁰

¹ - HUBÁLKOVÁ Eva, Evropská úmluva o lidských právech

⁶ - Ústava České republiky zákon č. 1/1993 Sb., Listina základních práv a svobod zákon č. 2/1993 Sb.

¹⁰ - Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009

A další úkony, které je třeba provést pro využití jako důkazu v trestním řízení. V návrhu policejní orgán stručně vyhodnotí skutkový stav trestní věci a odůvodní provedení odposlechu, zejména uvede, jaké skutečnosti významné pro trestní řízení v záznamech očekává a proč se domnívá, že v záznamech budou obsaženy. Dále uvede údaje k identifikaci uživatelské stanice a dobu, po kterou bude odposlech a záznam prováděn. Návrh podá až po předběžné konzultaci o technických možnostech provedení úkonu podle odstavce 1 s Útvarem zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Písemnost obsahující návrh se označí příslušným stupněm utajení.¹⁰

Pokud při odposlechu mobilních telefonů dojde k překročení teritoriální působnosti zákonů České republiky, postupuje se dle Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních. Této smlouvy se využívá u příhraničního sledování, které nařídí příslušný soud dožadujícího smluvního státu, jestliže by sledování mohlo být nařízené také podle práva dožadovaného smluvního státu, pokud se sledované telekomunikační koncové zařízení nachází na výsostném území dožadovaného státu. Z uvedeného vyplývá, že postup při nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je velmi složitým procesem. Musí zde být dodržen zákonný postup, který je protkán spoustou podpůrných nařízeních a interních aktů.

2.1 Výklad ust. § 88 trestního řádu

(1) Je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze li sledovaného účelu dosáhnou jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí pro potřeby všech orgánů činných v trestní řízení Policie České republiky. Provádění odposlechu a

¹⁰ - Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009

záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřípustné. Zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam odposlechu bezodkladně zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Protokol o zničení záznamu založí do spisu.

(2) Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu v případě, že se vede trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání tato mezinárodní smlouva zavazuje. V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce, v odůvodnění musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se bezodkladně doručí policejnímu orgánu. V přípravném řízení opis příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu soudce bezodkladně zašle státnímu zástupci.

(3) Policejní orgán je povinen průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Pokud důvody pominuly, je povinen odposlech a záznam telekomunikačního provozu ihned ukončit, a to i před skončením doby uvedené v odstavci 2. Tuto skutečnost bezodkladně písemně oznámí předsedovi senátu, který příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydal, a v přípravném řízení rovněž státnímu zástupci a soudci.

(4) Na základě vyhodnocení dosavadního průběhu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může soudce soudu vyššího stupně a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce krajského soudu dobu trvání odposlechu a záznamu

telekomunikačního provozu prodloužit, a to i opakovaně, vždy na dobu nejdéle čtyř měsíců.

(5) Bez příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může orgán činný v trestním řízení nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu, nebo jej provést sám, je-li vedeno trestní řízení pro trestný čin obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), svěření dítěte do moci jiného (§ 169 trestního zákoníku), omezování osobní svobody (§171 trestního zákoníku), vydírání (§175 trestního zákoníku), únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou (§200 trestního zákoníku), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§352 trestního zákoníku) nebo zabezpečovaného vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku), pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.

(6) Má li být záznam telekomunikačního provozu užit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil. Ostatní záznamy je povinen policejní orgán označit, spolehlivě uschovat tak, aby byla zajištěna ochrana před neoprávněným zneužitím záznamů, a v protokolu založeném do spisu poznamenat, kde jsou uloženy. V jiné trestní věci, než je ta, v níž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden, lze záznam jako důkaz užit tehdy, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odstavci 1, nebo souhlasí-li s tím uživatel odposlouchávané stanice.

(7) Pokud při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je policejní orgán po souhlasu soudu a v přípravném řízení státního zástupce povinen záznamy bezodkladně zničit po třech letech od pravomocného skončení věci. Byl-li policejní orgán vyrozuměn o podání mimořádného opravného prostředku v uvedené lhůtě, zničí záznamy o odposlechu po rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku, případně až po novém pravomocném skončení věci. Protokol o zničení záznamu o odposlechu zašle policejní orgán státnímu zástupci, jehož rozhodnutí byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předsedovi senátu prvního stupně, k založení do spisu.

(8) Státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci, informuje o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uvedenou v odstavci 2, pokud je známa. Informace obsahuje označení soudu, který vydal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, délku trvání odposlechu a datum jeho ukončení. Součástí informace je poučení o právu podat ve lhůtě šesti měsíců ode dne doručení této informace Nejvyššímu soudu návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Informace podá předseda senátu soudu prvního stupně bezodkladně po pravomocném skončení věci, státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, podá informaci bezodkladně po uplynutí lhůty pro přezkoumání jeho rozhodnutí nejvyšším státním zástupcem podle § 174a.

(9) Informace podle odstavce 8 předseda senátu nebo státní zástupce nepodá v řízení o zvlášť závažném zločinu spáchaném organizovanou skupinou, v řízení o trestném činu spáchaném ve prospěch organizované zločinecké skupiny, v řízení o trestném činu účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 trestního zákoníku), nebo pokud se na spáchání trestného činu podílelo více osob a ve vztahu alespoň k jedné z nich nebylo trestní řízení doposud pravomocně skončeno, nebo pokud je proti osobě, již má být informace sdělena, vedeno trestní řízení, anebo pokud by poskytnutím takové informace mohl být zmařen účel trestního řízení, včetně řízení uvedeného v odstavci 6, nebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod osob.²

Musíme nejprve vymezit pojem odposlech telekomunikačního provozu

Tento termín není nikde s dostatečnou přesností uveden. Zpravidla se odposlechem v § 88 tr. řádu rozumí odposlech mobilního telefonu, odposlech pevné telefonní linky. Mohlo by také jít o odposlech vysílačky a jiného telekomunikačního zařízení.

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

Důvody nařízení odposlechu

Příkaz k odposlechu je nařízen, pokud lze předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a získání těchto skutečností nemůže být dosaženo jinak. Proto musí orgány čině v trestním řízení uvážit, zda pouze předpoklad k získání významných skutečností pro trestní řízení stačí k tomu, aby muselo dojít k porušení některých lidských práv zaručených v čl. 7 odst. 1, čl. 13, zákona č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Z tohoto důvodu je v těchto zákonných ustanoveních zakotveno „s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon“. Významné skutečnosti, jsou takové skutečnosti, které vedou k prokázání trestného činu, pro který je odposlech nařízen.

Pojem zvlášť závažný zločin

Podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku jsou zvlášť závažné zločiny úmyslné trestné čin, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.²

Pojem vyhlášená mezinárodní smlouva

Podle čl. 10 zákona č. 1/1993 Sb. Ústavy České republiky jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, smlouvy k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu, stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva⁶ Pod touto definicí si doslovně vybavíme smlouvu, která je vyhlášená například ve sbírce zákonů, nebo sbírce mezinárodních smluv. Zároveň musí být splněna podmínka ratifikace Parlamentem České republiky, nebo smlouvy uzavřené v rámci Evropské unie

Kdo nařizuje odposlech

Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

⁶ - Ústava České republiky zákon č. 1/1993 Sb., Listina základních práv a svobod zákon č. 2/1993 Sb.

a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce (§ 88 odst. 2 tr. řádu).²

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu může nařídít za podmínek § 88 odst. 1,2 tr. řádu předseda senátu nebo soudce příkazem, který má povahu rozhodnutí svého druhu.²

Orgán činný v trestním řízení může odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařídít sám pouze u taxativně vyjmenovaných trestných činů v § 88 odstavec 5 trestního řádu a také, pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.

Zničení záznamu o odposlechu

Záznam o odposlechu musí být zničen, pokud obviněný komunikuje se svým obhájcem a naopak (§ 88 odst. 1 tr. řádu).

Na jakou dobu se nařizuje odposlech

Odposlech se nařizuje nejdéle na dobu čtyř měsíců, tato doba může být o stejnou délku prodloužena, a to i opakovaně. Odposlech může být nařízen i prodloužen při řízení před soudem.(2)

Oprávněnost odposlechu

Zákonnost odposlechu a záznamů telekomunikačního provozu nelze napadnout opravným prostředkem, ale lze požádat prostřednictvím Nejvyššího soudu o přezkoumání jeho zákonnosti. Toto právo má osoba dotčená odposlechem, kterou informuje státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci. Shledá-li Nejvyšší soud, že příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byl vydán nebo jeho povolení bylo v rozporu se zákonem, vysloví usnesením porušení zákona. (2)

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

Odposlech jako důkazní prostředek

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu lze použít jako důkaz jen pro věc, pro kterou byl nařízen. V jiné trestní věci lze záznam jako důkaz použít tehdy, pokud je v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v ust. §88 odst. 1 trestního řádu, nebo pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí. Policejní orgán vyhodnotí všechny odposlouchávané záznamy, z nich vybere zájmové záznamy pro důkazní řízení, přehraje je na CD a zapíše na protokol, před soudem je použit jak listinný důkaz, tak i nahrané CD (2)

Retroaktivita informací k odposlouchávanému

Státní zástupce nebo předseda senátu, kterým byla věc pravomocně skončena, informuje o nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uživatele, pokud je známá.(2)

2.2 Výklad ust. § 88a trestního řádu

(1) Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství nebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení soudce, aby je právnícké nebo fyzické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, sdělily jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn.

(2) Příkazu podle odstavce 1 není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat.²

Pojem telekomunikační provoz

Podle § 2 odst. 5 zákona č. 151/2000 Sb. se telekomunikačním provozem rozumí

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

přepřavování nebo směřování informací telekomunikačními zařízeními a sítěmi. Dále dle § 136 odst. 20 zákona č. 127/2000 Sb. se telekomunikačním provozem rozumí přenášená telekomunikační zpráva. Těmito údaji je myšlen provoz telekomunikací, jako například mobilního telefonu, pevné linky, vysílačky, dálnopisu a jiného telekomunikačního provozu.

Kdo nařizuje záznam telekomunikačního provozu

Záznam telekomunikačního provozu nařizuje předseda senátu a v přípravném řízení soudce. Pokud uživatel telekomunikačního zařízení dá písemný souhlas s provedením záznamu telekomunikačního provozu, lze tento údaj poskytnout i bez předchozího příkazu soudce.

Údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu

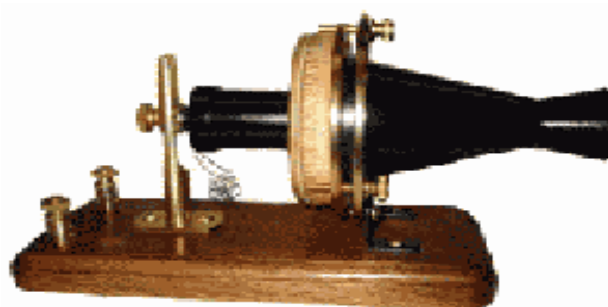
Seznam příchozích a odchozích hovorů, datum, doba trvání komunikace, místo, druh služby. Jako důkaz je záznam telekomunikačního provozu použit v listinné podobě pro přečtení před soudem.

Musím upozornit a zároveň odlišit od sebe uvedené paragrafy § 88 tr. řádu a § 88a tr. řádu, a to z pohledu jejich nařízení. Pokud hovoříme o odposlechu, jde o § 88 tr.ř., podle něhož v přípravném řízení nařídí odposlech na návrh státního zástupce soudce. Přenos údajů probíhá v digitální a fonetické podobě. Pokud hovoříme o § 88a tr.řádu, je to pouze záznam telekomunikačního provozu, který na návrh policejního orgánu nařizuje soudce, a to pouze v digitální podobě.

Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu může policejní orgán se souhlasem uživatele telekomunikačního zařízení pouze podle odstavce 5) pro konkrétně vymezené trestné činy. Na rozdíl od ustanovení § 88a trestního řádu, podle kterého může nařídít policejní orgán se souhlasem uživatele telekomunikačního zařízení bez omezení.

2.3 Vývoj legislativní úpravy odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu

Nejprve bych chtěl z historického hlediska uvést, že první telefon byl patentován Alexandrem Grahamem Bellem 7. března 1876. První telefon Centennial Model byl představen 25.6.1876.

Z roku 1945 se zachovala nejstarší směrnice pro odposlechy telefonů.

- První zaznamenaná písemná zákonná úprava odposlechů je uvedena v novelizaci zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. Jak vyplývá ze změn a doplnění provedených k 1.7.1990 zákonem č. 178/1990 Sb., je pod § 88 tr.řádu uveden „odposlech telefonních hovorů“. Ustanovení tohoto paragrafu se zabývá odposlechem telefonních hovorů a to pevných linek. (Musíme si uvědomit, že tehdy ještě mobilní telefon nebyl na světě.) Odposlech zde nařizuje předseda senátu a v přípravném řízení prokurátor a zajišťuje jej orgán Sboru národní bezpečnosti.

- Novelizace zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. Jak vyplývá ze změn a doplnění provedených k 1.1.1994 zákonem č. 292/1993 Sb., mění se nadpis na „odposlech a záznam telekomunikačního provozu“ a v odst. 1) může odposlech nařídit předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Jak je patrné, tak zde se podmínky pro nařízení odposlechu značně zpříšňují, odposlech nenařizuje pouze prokurátor (v dnešní době státní zástupce), ale na návrh státního zástupce soudce. Ustanovení tohoto paragrafu se již zabývá jak odposlechem pevných linek, tak

mobilních telefonů.

- Novelizace zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. Jak vyplývá ze změn a doplnění provedených k 1.9.1995 zákonem č. 152/1995 Sb. v ustanovení § 88 se v odst. 1) nahrazuje slovo „Použití“ za „Provádění“ a připojuje se věta. *„Zjistí li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen odposlech ihned přerušit, záznam jeho obsahu zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl nijak nepoužívat“.*²

V § 88 odst. 2 se za předposlední větu vkládá věta *„Opis příkazu soudce bez odkladu zašle státnímu zástupci“.*²

- Novelizace zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. Jak vyplývá ze změn a doplnění provedených k 1.1.2002 zákonem č. 265/2001 Sb. Zde se za § 88 tr. řádu vkládá nový § 88a tr. řádu, odst. 1) *Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství nebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení soudce, aby je právnické nebo fyzické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, sdělily jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn.*

*odst. 2) Příkazu podle odstavce 1 není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat.*²

Je patrné, že v telekomunikačním provozu došlo k velkému pokroku a mobilní operátoři zpracovávají mnohem více dat, která je možno využít i pro účely policie. Tomu se musela přizpůsobit zákonná úprava trestního řádu přidáním § 88a tr. řádu a

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

prostřednictvím tohoto paragrafu zákona může policie získávat další informace, které mohou značnou měrou přispět k trestnímu řízení.

- Novelizace zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. Kde jak vyplývá ze změn a doplnění provedených k 1.1.2010 zákonem č. 41/2009 Sb. Kde se v § 88 odst. 1 tr. řádu mění „zvlášť závažný trestný čin“ za „zvlášť závažný zločin“. V odstavci 2) se vkládá. *„Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být odkázán na konkrétní mezinárodní smlouvu, která k tomu zavazuje“*.² Dále je zde provedena změna v době nařízení odposlechu, a to z šesti měsíců na čtyři měsíce s možností dalšího prodloužení soudcem vyššího stupně a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce krajského soudu a to i opakovaně, vždy na dobu nejdéle čtyř měsíců. Je zde přidán odstavec 8) kde je uvedeno, že po pravomocném skončení věci státní zástupce nebo předseda senátu informuje o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uživatele, pokud je známá. Tato osoba může podat do lhůty šesti měsíců návrh na přezkoumání k Nejvyššímu soudu. V odstavci 9) jsou uvedeny osoby které jsou vyňaty k podání informací vztahujících se k odstavci 8.

Veškeré zákonné úpravy upravující odposlech a záznam telekomunikačního provozu nejsou konečné, a jak se můžeme přesvědčit, došlo zde v minulosti k velkým změnám jak v posílení zákonnosti, tak v kontrolních mechanismech. V poslední novelizaci dochází k zásadní změně v poskytnutí informací osobě uživatele o provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Dá se však předpokládat, že tyto zákonné úpravy nejsou konečné a bude nadále posilovat snaha o jejich zdokonalení.

2.4 Odposlech před rokem 1989

Pokud se přesuneme k prvopočátkům, kdy se začalo využívat odposlechů, nesmíme zapomenout na to, že než se začaly používat mobilní telefony, tedy než se začaly vyrábět, občané ČSR - ČSSR, se dorozumívali prostřednictvím korespondence, kterou zprostředkovávala Česká pošta, nebo prostřednictvím pevných linek.

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

Musíme se tedy zmínit, jaké důvody byly pro používání těchto operativních prostředků v rámci důkazního a trestního řízení.

Stejně jako prostorový odposlech, tajné fotografování, prověrka korespondence, tak i odposlech telefonu a dálkopisu sloužily neodmyslitelně Státní bezpečnosti v boji proti „třídímu nepříteli“.(4)

Způsob povolování odposlechu telefonu a dálkopisu

První dochovaná směrnice pro nařízení odposlechů je zachována z 26.9.1949 s účinností od 1.10.1949. Doba odposlechu je stanovena po dobu 14 ti dnů s možností dalšího prodloužení. Odposlech je instalován nejpozději do jednoho měsíce. Pokud došlo k mimořádným okolnostem, byla na základě schválení velitele skupiny možnost instalovat odposlech ihned. Podle závažnosti se odposlouchávané hovory dělily do tří skupin důležitosti.

V listopadu 1950 byla vydána nová směrnice pro odposlech telefonů, kterou schvaloval krajský ředitel Státní bezpečnosti nebo jeho zástupce. Tato směrnice byla vydána. V budoucnu se pravomoc krajského ředitele značně omezila pouze na osoby místně příslušně do určitého kraje. Na odposlech osob mimo kraj působnosti byl nutný souhlas velitele Státní bezpečnosti. Šlo o agenty cizích rozvědek, cizince, rezidenty.

V následujících letech vznikl první kontrolní mechanismus, který spočíval v povinnosti příslušníků Státní bezpečnosti, kteří odposlech vyžadovali, nejdéle do 5 ti dnů od jeho instalace vyrozumět příslušného referenta pro odposlech telefonu a informovat ho o získaných skutečnostech. Vždy, když byl odposlech pozitivní, muselo se toto vyrozumění opakovat. V opačném případě muselo dojít k ukončení odposlechu.

V letech 1956 již schvaloval odposlech telefonu náčelník odboru správy Ministra vnitra a náčelník odboru. Žádost k povolení odposlechu musela být podána alespoň jednu hodinu před začátkem telefonního hovoru, a to bez rozdílu meziměstského či mezinárodního hovoru. Musela obsahovat datum instalace, telefonní čísla volajícího a volaného a v neposlední řadě podpis vyžadujícího příslušníka.

Další dochovaná směrnice je datována v roce 1957, kdy se podmínky pro schválení odposlechu příliš nemění. Až v roce 1969 dochází ke změně, v době na kterou může být odposlech vyžadován. Jde o směrnici, podle které mohou vyžadovat odposlech telefonu příslušníci Státní bezpečnosti již na dobu dvou měsíců. Při vyžadování odposlechu mezinárodního hovoru bylo nutné uvést konkrétní čas a místo spojení. (4)

Pouze u „zvláštních objektů“ se postupovalo podle již starší směrnice. Odposlech hovoru musel být instalován nejméně tři hodiny před jeho uskutečněním. V průběhu pozdějších let 1972, 1976, 1980, 1982 došlo následovně k dalším úpravám ve schvalování odposlechů. Tyto úpravy se převážně týkaly osob, které mají odposlechy schvalovat, dále doby, po kterou má být odposlech zaveden. Telefonní odposlech na dobu dvou nebo tří měsíců s možností následného prodloužení doby. Individuálně se posuzoval odposlech v „zvláštních objektech“ bez časového omezení a zjištění anonymního účastníka telefonní stanice, které povoloval náměstek ministra vnitra. *Odposlechy nasazovali a zároveň prodlužovali v rámci své působnosti náčelníci I.,II. kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli, III. správa vojenské kontrarozvědky, V. správa ochrany stranických a ústavních činitelů, X. správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli, XI. správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky a XII. správa kontrarozvědky v Bratislavě Sboru národní bezpečnosti a zpravodajské zpráva kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Náčelník IV. správy sledování je schvaloval a prodlužoval ve vyčleněných objektech IV. správy, tzv. v objektech zvláštního zájmu. Náčelník VI. správy je schvaloval a prodlužoval jen pro prověření svých tajných spolupracovníků. Náčelník správy vyšetřování Státní bezpečnosti schvaloval a prodlužoval jen jednotlivé využití trvale nasazených odposlechů ve vyhrazených objektech. V oboru své působnosti schvalovali a prodlužovali nasazení odposlechu i náčelníci krajských správ Sboru národní bezpečnosti.*⁴

⁴ - POVOLNÝ Daniel, Operativní technika v rukou Stb

Používání odposlechu v minulosti

V srpnu roku 1949 byla provedena kontrola činnosti krajského velitelství Státní bezpečnosti Brno na úseku operativní techniky o odposlechu telefonu. Ze zprávy o provedení kontroly vyplývá, že operativní technika tohoto kraje je velmi dobře vybudována. Upozorňuje na zvlášť dobře vyřešený způsob odposlechu telefonických rozhovorů a doporučuje, aby přednosta sektoru BAt se při své návštěvě KV Státní bezpečnost Brno s tímto způsobem seznámil.⁴

V Praze na specializovaném oddělení odposlechu telefonů byla v září roku 1949 zavedena nová kontrolní opatření k evidenci nařízených instalovaných odposlechů. Odposlechy byly nahrávány na cívky, z nichž se zpracoval písemný přepis. Nepřepsané nahrávky se neničily a předávaly na cívkách k určeným správám Státní bezpečnosti k dalšímu vyhodnocení.

Protože odposlech telefonních linek rapidně narůstal a kapacita sektorů pro zpracování odposlechu byla 30 linek, byly od roku 1950 předávány na cívkách pouze cizojazyčné hovory a ostatní se na oddělení přepisovaly. Téhož roku byla zvýšena kapacita odposlechové ústředny na 60 linek. Ukázalo se však, že toto nestačí, uvažovalo se do budoucna o zvýšení kapacity na 100 linek. V roce 1952 byla situace již neúnosná a bylo potřeba zrychlit pružnost předávání zpráv odposlechů a obstarování telefonních čísel. Proto bylo vydáno nařízení náčelníka Státní bezpečnosti a denně v 11:00hod byly kurýrem doručovány přepsané telefonické hovory a cívky s cizojazyčnými hovory do sekretariátu velitelů jednotlivých sektorů Státní bezpečnosti. Z nich pak byly předávány příslušným referátům a zpětně od nich přijímány žádosti na obstarání nových telefonních čísel. Setkáváme se zde i s výjimkou akutního odposlechu, kdy o jeho obstarání se žádalo telefonicky s následným doručením obstarávkové karty do 24 hodin. Při nesplnění této podmínky byl odposlech zrušen.

V roce 1963 byla zprovozněna nová ústředna pro odposlechy telefonů a dálnopisů ORLÍK s kapacitou 190 linek, která zpočátku pracovala pouze s kapacitou 60 linek. V sedmi krajích bylo staré odposlouchávací zařízení nahrazeno přístroji BEZDĚS, které zpracovalo 30 – 120 linek. (4)

V roce 1964 bylo v průměru celkem provedeno 106 akcí se zapojením 495 nových linek a zrušeno 535 starých. Na operativu bylo předáno 12 428 zpráv a z kartotéky telefonních účastníků zodpovězeno 18 143 dotazů, na krajské správy Ministerstva vnitra bylo předáno 5368 zjištěných účastníků telefonních hovorů s NSR a 2139 s Velkou Británií.⁴

Kontrarozvědká Ministerstva vnitra zavedla kontroly, kdy se po celý rok monitorovaly mezinárodní telefonní hovory mezi ČSSR, NSR, USA a Velkou Británií. Kontrolovala se i spojení se zastupitelskými úřady.

V roce 1972 byla prostřednictvím úkolu OREB snaha o vytvoření úplné kontroly informací přenášených v mezinárodních okruzích na území Československé socialistické republiky. Požadována byla možnost zjištění účastnických čísel, času u předem určených hovorů, možnost nasazení automatického záznamu hovoru. Toto zařízení mělo obsahovat zvukovou signalizaci při započetí hovoru s možností hlasitého příposlechu. Kapacita možnosti využití byla 330 mezinárodních telefonních okruhů a od roku 1980 dokonce až 530 mezinárodních telefonních okruhů. Pro srovnání bylo v roce 1980 podle plánu VARŠAVA možno na území česka kontrolovat až 800 účastníků telefonních hovorů a na území Slovenska jen 90 účastníků telefonních hovorů s účastníky ze západních států.(4)

2.5 Schvalování odposlechů v době totalitního režimu a současnosti

Pokud porovnáme odposlech v období před rokem 1989 a v současné době, musíme přihlídnout k pokroku v modernizaci elektroniky.

⁴ - POVOLNÝ Daniel, Operativní technika v rukou Stb

V roce 1945, kdy se zachovala nejstarší dochovaná směrnice pro odposlechy telefonů, se používaly pro komunikaci pouze pevné linky, dálnopis a poštovní korespondence. Tehdejší režim Státní bezpečnosti se snažil využít všech prostředků v boji proti „třídnímu nepříteli“, proto bylo v prvopočátku schvalování odposlechů zcela v jejích rukou. Následná kontrola oprávněnosti odposlechů tak byla zcela nemožná. Odposlechy telefonů v roce 1950 schvaloval krajský ředitel Státní bezpečnosti a jeho zástupce, a to na dobu 14ti dnů s možností prodloužení. V roce 1956 odposlech schvaloval náčelník odboru správy ministerstva vnitra. V roce 1969 se odposlech schvaloval na dobu 2 nebo 3 měsíců, ale pokud šlo o „zvláštní objekty“ a objekty zvláštního zájmu, i bez časového omezení. S nárůstem odposlechů přibývalo i funkcionářů Státní bezpečnosti, kteří schvalovali odposlech telefonu a dálnopisu. Schvalování provedení odposlechů postupně spadalo do kompetence náčelníků I. hlavní správy rozvědky, II. hlavní správy kontrarozvědky, III. hlavní správa vojenské kontrarozvědky. Výraznou změnou je až zákon ze dne 29. listopadu 1961 č. 141 Sb. o trestním řízení soudním, kde dle ustanovení § 88 odst. 1 tr. řádu nařizuje odposlech telefonních hovorů předseda senátu a v přípravném řízení prokurátor.

V současnosti dle § 88 odst. 1,2 tr. řádu zákona č. 40/2009 odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařizuje předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Bez příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může orgán činný v trestním řízení nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu, nebo je provést i sám, je-li vedeno trestní řízení pro vyjmenované trestné činy v § 88 odst. 5 tr. řádu, pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí. (2)

Přehled telefonních odposlechů v dubnu až prosinci 1949

	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
Počet zachycených odposlechů	2968	3148	3464	2308	3496	4775	4862	5787	5366
Z toho na cívkách zachyceno	N	2588	2796	1885	3001	3717	3686	5712	N
Napsáno dle stenogramu	N	560	668	423	495	1058	1176	75	N
Použito cívek	72	89	95	N	124	154	150	186	N

Přehled telefonních odposlechů v roce 2008

úkony dle § 88/1,3,(5) r.ř.	Počet odposl. linek celkem	Počet odposl. osob celkem	Spisy s úkony dle § 88/1,3,(5) tr.ř.
Celkem ČR	4973	2843	791
SKPV	3382	2005	647
Útvary PČR SKPV s celorepublikovou působností	ÚSKPV	24	5
	ÚOOZ	727	85
	NPC	840	54

3) Provádění a zabezpečení odposlechů Policií české republiky

Zabezpečení odposlechů Policií České republiky

Odposlech pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení provádí Policie České republiky. Konkrétně Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky, který je tzv. servisním pracovištěm. Je to jediný odloučený útvar, který technicky provádí a zabezpečuje odposlech v rámci Policie České republiky. Policie České republiky využívá specializovaného Útvaru zvláštních činností v komunikaci s telekomunikačními operátory prostřednictvím systému Národního telekomunikačního serveru. Tento server je umístěn na režimových pracovištích Útvaru zvláštních činností a je chráněn mechanickým a elektronickým zabezpečovacím systémem s přístupovými hesly a právy ke konkrétně určeným osobám pro vstup do jednotlivých prostorů a sekcí.

Osoby, které mají oprávnění vstupovat do systému, mají svůj uživatelský účet, prostřednictvím něhož se do systému přihlašují. Bez zadání jména a hesla nelze pracovní stanici spustit. Pokud oprávněný pracovník edituje do systému nové požadavky, jsou chráněny dalším individuálním heslem, které je přiděleno pouze oprávněnému pracovníkovi a vedoucímu pracovníkovi pro možnost následné kontroly. Požadavky na zapojení odposlechu zajišťuje pracoviště Centra informačních systémů. Toto pracoviště je nezávislé na Policii České republiky a nemá do něj přístup ani osoba, která vyžaduje a zadává odposlech. Tento centrální informační systém je v kontaktu s Policií České republiky výlučně prostřednictvím útvaru zvláštních činností, který přebírá nové požadavky a předává je telekomunikačním operátorům. Komunikace je zprostředkována prostřednictvím elektronického počítačového spojení. Veškerý přenos dat je šifrován.

Pracovníci centrálního informačního systému se podílejí pouze na zadávání nových požadavků a jejich ukončování. Nemají přístup ke výstupním informacím z

odposlechů, ty jsou směřovány mimo pracoviště k vyžadujícím policistům. Národní telekomunikační server je z důvodu ochrany údajů odloučen od pracovišť útvaru zvláštních činností. Účelem zabezpečení je zabránit a minimalizovat úniky informací a vnější útoky.

3.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu jako utajovaná skutečnost

Žádost a podnět k provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se provádí nejčastěji ve stupni „Vyhrazené“. Podmínky přístupu fyzické osoby k utajované informaci stupně utajení „Vyhrazené“ jsou uvedeny v zákoně č. 412/2005 Sb. O ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Jde o § 6 odst. 1) kde je uvedeno: *že fyzické osobě lze umožnit přístup k utajované informaci stupně utajení vyhrazené, jestliže jej nezbytně potřebuje k výkonu své funkce, pracovní nebo jiné činnosti, je držitelem oznámení o splnění podmínek pro přístup k utajované informaci stupně utajení Vyhrazené (dále jen "oznámení"), osvědčení fyzické osoby nebo dokladu a je poučena, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak* ⁸.

Oznámení se vydá fyzické osobě, která

- a) je způsobilá k právním úkonům v plném rozsahu,**
- b) dosáhla věku nejméně 18 let,**
- c) je bezúhonná.**

Po splnění všech uvedených podmínek ověřuje a oznámení fyzické osobě vydává ten, kdo je vůči vyžadující osobě v rámci služebního poměru nebo pracovněprávního vztahu odpovědnou osobou, nebo jí určená osoba. Jde-li o fyzickou osobu, vůči které není odpovědná žádná z těchto osob, ověřuje a oznámení fyzické osobě vydává

⁸ - Zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

Národní bezpečnostní úřad na základě písemné žádosti.(8)

„Vyhrazené“ neboli zkratkou „V“ jsou vyhrazené a utajované skutečnosti, se kterými by při neoprávněném nakládání mohlo dojít k rozporu se zájmy pro Českou republiku.

„Důvěrné“ neboli „D“ jsou důvěrné a utajované skutečnosti, s nimiž by při neoprávněném nakládání mohlo dojít k prosté újmě zájmům České republiky.

„Tajné“ neboli „T“ jsou tajné a utajované skutečnosti se kterými by při jejich neoprávněném nakládání mohlo dojít k vážné újmě zájmům České republiky.

„Přísně tajné“ neboli „PT“ jsou tajné a utajované skutečnosti, se kterými by při jejich neoprávněném nakládání mohlo dojít k mimořádně vážné újmě zájmům České republiky.(8)

3.2 Nakládání se spisy

Ustanovení § 65 trestního řádu upravuje právo nahlížení do spisů a právo činit si výpisy či poznámky a pořizovat si na vlastní náklady kopie spisů či jejich části. *Toto právo má obviněný, poškozený a zúčastněná osoba, jejich obhájci a zmocněnci s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů svědka, dále zákonní zástupci obviněného, poškozeného nebo zúčastněné osoby, jestliže tyto osoby jsou zbaveny způsobilosti k právním úkonům, nebo je-li jejich způsobilost k právním úkonům omezena. Do spisu mohou nahlížet, činit si výpisky či poznámky či kopie i jiné osoby, např. jiná osoba než obviněný, která žádá vyjmutí věci ze zajištění, osoba, která může podat ve prospěch obviněného návrh na obnovu řízení, orgán pověřený péčí o mládež), pokud s tím souhlasí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce a pokud je tohoto třeba k uplatnění práv těchto osob.*² Nahlížení do spisu je možné pouze v případě přítomnosti orgánu činného v trestním řízení, který příslušný spisový materiál vede. O kopie ze spisového materiálu je možno požádat orgán činný v trestním řízení a kopie je pořizována za jeho přítomnosti. O pořizení kopie spisového

² - JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou

materiálu se sepíše úřední záznam, který se zakládá do sběrného archu. Jsou ovšem závažné důvody, kdy osobám, které jsou účastníkem v trestním řízení lze odepřít nahlédnutí do spisového materiálu, činit si z něj poznámky a pořizovat si kopie. Toto právo však nelze odepřít obviněnému a obhájci z důvodu prostudování spisového materiálu. Za závažný důvod je považována okolnost, že může dojít k ohrožení nebo zmaření přípravného trestního řízení.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že okruh osob, které jsou oprávněny získat záznamy telekomunikačního provozu, respektive jeho kopie, je značně široký a není omezen pouze na orgány činné v trestním řízení. Vzhledem k zabezpečení, která se provádějí k zamezení úniku odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu, je zcela nepravděpodobné, že k úniku informací dochází vinou příslušníků Policie České republiky.

Prostřednictvím sdělovacích prostředků se často dozvíme, že došlo k úniku policejních odposlechů. Široká veřejnost si je vysvětluje jako únik odposlechů ze strany Policie České republiky. Tento slovní obrat však znamená, že odposlechy může provádět pouze Policie České republiky, nikoliv že došlo k úniku odposlechů z její strany.

3.3 System „Terminál“

System „Terminál“ je program určený Policii České republiky služby kriminální policie a vyšetřování, který slouží k zpracování a vyhodnocení zvukových a písemných dat získaných odposlechem dle § 88 tr. řádu a záznamem telekomunikačního provozu dle § 88a tr. řádu. Program lze z bezpečnostních důvodů využívat pouze v elektronické databázi policejního intranetu. Vkládaná data do programu Terminal On Line jsou získávána prostřednictvím specializovaných pracovišť Policie České republiky Útvar zvláštních činností služba kriminální policie a vyšetřování. Do budoucna je snaha program Terminal On Line nadále zdokonalovat, a to především jeho rychlost a přehlednost zpracování dat, ale v neposlední řadě i jeho bezpečnost. Již v brzké době bude spuštění nahrávek možné pouze hardwarovým

klíčem, využívaným pouze oprávněným uživatelem. Hardwarový klíč se bude zasouvat do USB portu a bude ověřen prostřednictvím autorizačního serveru Útvaru zvláštních činností. Z důvodu bezpečnosti dat nemůže žádný uživatel programu smazat nebo pozměnit údaje v programu. Doplňit půjdou pouze předem povolené informace.

3.4 Analyticko-statistický systém „MUII“ pro sběr odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí

Na základě analýzy úkonů podle §88 odst. 1,3 tr. řádu, Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, byl pro sběr těchto dat vytvořen analyticko-statistický systém „MUII“. Pomineme-li předchůdce tohoto systému, a to „MU (malé ucho)“, jde o druhý systém, který slouží ke sběru dat z odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu.

Cílem tohoto systému je získat statistické, analytické a kontrolní funkce a sloužit k zaevidování dat úkonů získaných za konkrétní rok u jednotlivých útvarů Policie České republiky. Dále slouží jako kontrolní nástroj k posouzení efektivnosti nasazování odposlechů. Toto je zabezpečeno předpokladem, že vyžadující policista do 30 dnů po ukončení konkrétního úkonu vyhledá na interních intranetových stránkách Policie České republiky systém MUII a vyplní zde požadované údaje. Pokud jde o zabezpečení konkrétního systému, údaje může vkládat pouze vyžadující policista, kterému je prostřednictvím Útvaru zvláštních činností zaslán identifikátor a heslo k přihlášení. Veškeré získané údaje jsou prostřednictvím Útvaru zvláštních činností filtrovány a bez osobních dat předány na analyticko-statistický server Služby kriminální policie a vyšetřování pro další možnou analýzu.

Schéma k zadávání informací do systému MU II

přihlásit k úkonu – k cílenému přihlášení ke konkrétnímu úkonu

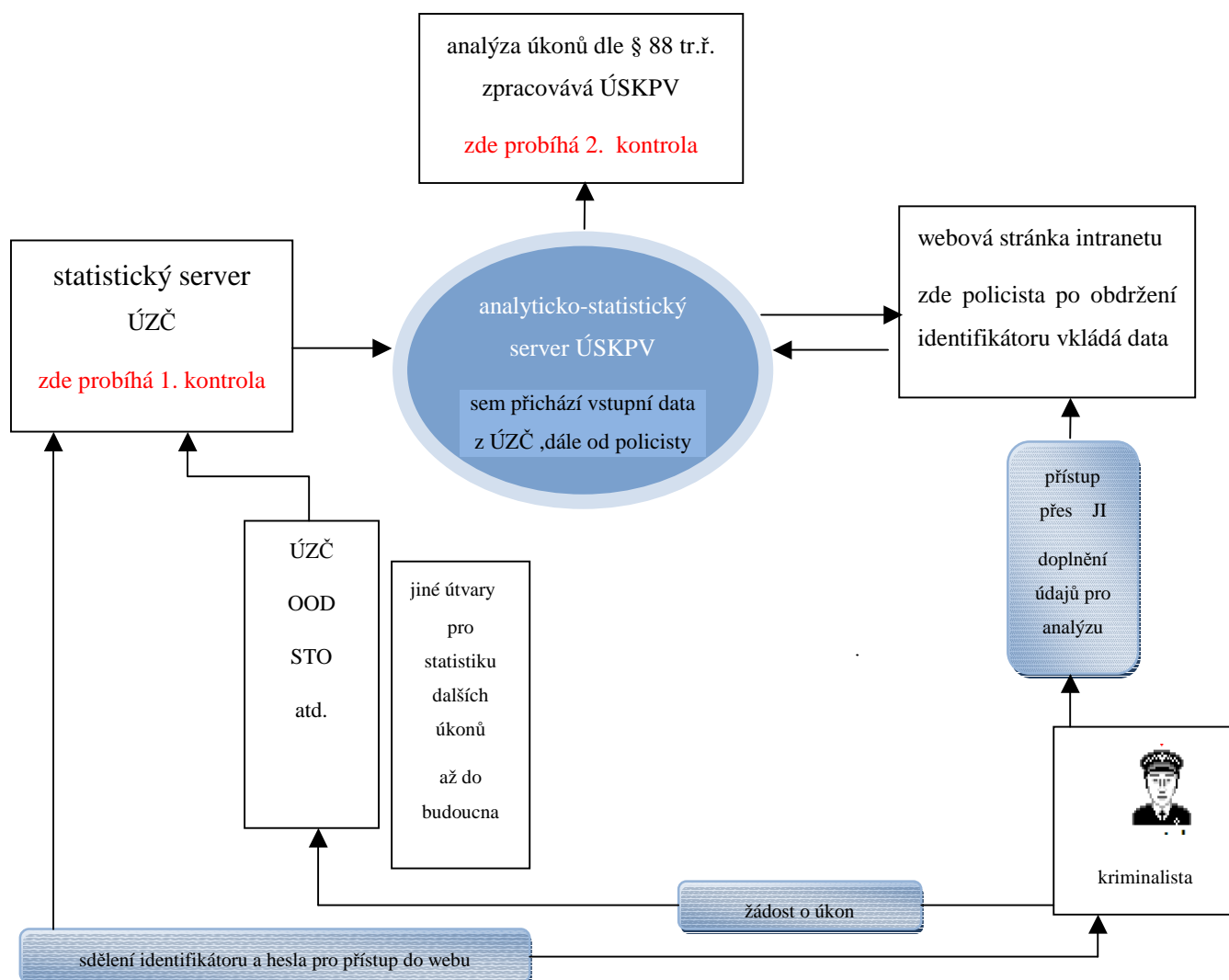
dosud nevyplněné – zobrazení úkonů, které dosud nebyly vyplněny

vyplněné – přehled úkonů, vyplněných přihlášeným uživatelem

rozpracované – zobrazení úkonů, ke kterým se uživatel v minulosti přihlásil

System MU II slouží k získání statistických údajů o počtech, účelu, objektu zájmu a efektivitě ukončených úkonů prováděných podle § 88 odst. 1, § 88 odst. 5, § 158d odst. 2, § 158d odst. 3 a § 158d odst. 6 trestního řádu v rámci útvarů Policie ČR služby kriminální policie a vyšetřování a Inspekce PČR.

Princip fungování analyticko-statistického systému MUII

4) Prevence úniku z odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu

Problematice úniku informací ze záznamů odposlechů pořízených Policií České republiky, je ze strany orgánů činných v trestním řízení věnována zvýšená pozornost. Toto potvrzuje i výsledek řady jednání, která se konají na úrovni zástupců Policejního

prezidia Policie České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství a Vrchního soudu.

Výsledkem jednání bývá zpravidla rozhodnutí o nutnosti odpovědnějšího přístupu ze strany orgánů činných v trestním řízení, a to hlavně v těchto směrech:

- 1. Vytvoření nových prostředků technické ochrany** při pořizování kopií. Není však zaručeno, že nové postupy vyloučí možnost dalšího úniku prostřednictvím kopírování ze spisového materiálu.
- 2. V oblasti personálně organizačním** např. posílením pozic tiskových mluvčích s cílem účinnějšího působení na profesní etiku.
- 3. Provedením analýzy stávajících právních norem** včetně interních aktů řízení s cílem zjistit nedostatky v současné právní úpravě. Odstranit nedostatky, nebo vytvořit novou právní úpravu, která se bude problematikou odposlechnů zabývat. Ve stávající právní úpravě, v § 8c tr. řádu je uvedeno, že nikdo nesmí bez souhlasu odposlouchávané osoby, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, nebo informace z něj získané, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem. Jednou z možností odstranění nedostatků je zvažování změny § 88 tr. řádu, který problematiku odposlechnů upravuje. Toto ustanovení by mělo přitvrdit v oblasti šíření a distribuce informací získaných z odposlechnů a záznamu telekomunikačního provozu mimo orgány činné v trestním řízení.

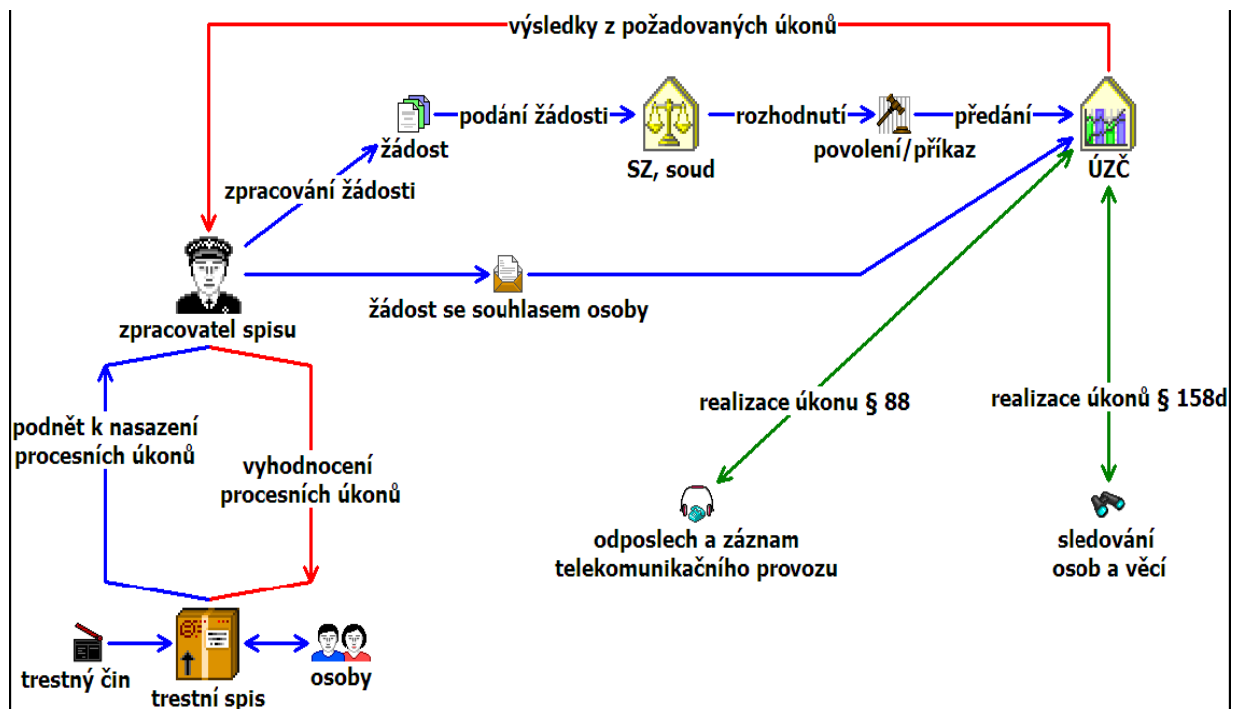
Aby uvedené změny mohly být zrealizovány, musí je schválit zástupci Policejního prezidenta Policie České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství a Vrchního soudu.

4.1 Kontrola odposlechnů

K zabezpečení jednotného postupu při vyžadování odposlechnů a záznamů telekomunikačního provozu Policií České republiky se postupuje dle závazného pokynu policejního prezidenta č. 143/2001. Protokol o odposlechu i s přílohami je součástí trestního spisu. Příkaz k odposlechu po dobu trvání odposlechu z důvodu

utajení není součástí trestního spisu. Uspořádání trestního spisu, manipulace s trestním spisem, jakož i skartační lhůty trestních spisů u služby kriminální policie a vyšetřování, jsou upraveny závazným pokynem policejního prezidenta č. 26/2003. Pokud při odposlechu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je nutno pořízené záznamy předepsaným způsobem zničit dle § 88 odst. 5 trestního řádu, Nařízení ministra vnitra č. 65/2002 o skartačním řádu. Zničení je policie povinna provést tak, aby vyloučila možnost rekonstrukce a identifikace skutečností, zničeného záznamu. Kontrolou nad odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu se zabývá § 53a Zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, kontrolu vykonává poslanecká sněmovna, která zřizuje kontrolní komisi složenou z pěti poslanců poslanecké sněmovny. Kontrola se provádí na příslušných útvarech policie po předchozím vyzoomění ministra. Členové kontrolní komise jsou povinni zachovávat mlčenlivost o informacích, které se dozvěděli prostřednictvím výkonu své funkce.

5) Schéma posloupnosti k příkazu odposlechu

5.1 Oprávněný žadatel

Oprávněným žadatelem je policejní orgán, který vede trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva nebo vede trestní řízení pro jiný zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin a účastník odposlouchávané stanice s provedením odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu souhlasí (dle § 88 odst. 1 tr. řádu).

5.2 Policejní orgán - podnět

Jsou-li splněny podmínky uvedené v § 88 odst. 1 tr. řádu, podává policejní orgán písemný podnět na podání návrhu k zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu na místně a věcně příslušné státní zastupitelství. Tento podnět se zpracuje ve třech vyhotoveních a musí být řádně odůvodněn. Musí obsahovat údaj, který stanoví dobu, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn.

Údaje, které podléhají utajení ve stupni vyhrazené „V“, jsou do podnětu vpisovány buď ručně, nebo na zvláštním počítači, který podléhá stupni utajení Vyhrazeno. Schvalování žádosti podléhá interním aktům. Policejní orgán může navrhnout státnímu zástupci odposlech a záznam telekomunikačního provozu pouze v případě, že je vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva, pokud předpokládá, že jím budou získány poznatky významné pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak.

Podnět musí být v písemné podobě a obsahovat vyhodnocení skutkového stavu trestní věci a odůvodnění pro provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Spolu s podnětem předkládá vyžadující policejní orgán spisový materiál, ze kterého musí být zřejmé splnění výše uvedených podmínek stanovených v ustanovení § 88 trestním řádu, zejména zjištění, jaké skutečnosti významné pro trestní řízení se očekává. Součástí obsahu návrhu musí být uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je jeho totožnost známá a doba, po kterou má být odposlech a záznam

telekomunikačního provozu prováděn. Tato doba nesmí přesáhnout čtyři měsíce.

Podnět k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může podat pracovník:

- a) Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky okresního ředitelství,
- b) odboru Služby kriminální policie a vyšetřování Policie české republiky správy kraje nebo Policie České republiky, správy hl. m. Prahy,
- c) Policie České republiky útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování,
- d) odboru úřadu Služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky,
- e) Policie České republiky, národní protidrogové centrály Služby kriminální policie a vyšetřování,
- f) Policie České republiky, útvaru speciálních činností Služby kriminální policie a vyšetřování,
- g) Policie České republiky, útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti Služby kriminální policie a vyšetřování,
- h) úřadu finanční kriminality a ochrany státu Služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky,
- i) Policie České republiky úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Služby kriminální policie a vyšetřování.

Vedoucí pracovníci, kteří schvalují žádost, odpovídají za řádné vyplnění žádosti a její soulad s právním řádem České republiky. Žádost je oprávněn schválit i vedoucí pracovník nadřízený uvedeným vedoucím pracovníkům. Útvary Policie České republiky však nejsou jedinými subjekty, které mají oprávnění využít odposlechů. Dle § 12 odst. 2 tr. řádu jsou v postavení Policie České republiky i Inspekce Policie České republiky, Vojenská policie, Vězeňská služba, Bezpečnostní informační služba, Úřady pro zahraniční styk, celní orgány.

5.3 Státní zastupitelství - návrh

Vyžadující pracovník Policie České republiky předloží společně se spisovým materiálem podnět na místně příslušné státní zastupitelství. Státní zástupce podrobně zváží oprávněnost podnětu, zejména jsou-li splněny podmínky, pro které může být odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařízen, a je reálný předpoklad, že odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu budou získány skutečnosti významné pro trestní řízení a sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak. Poté státní zástupce vypracuje návrh v písemné podobě, na zvláštním počítači, v režimu navrženém policistou a poté návrh prostřednictvím Policie České republiky odešle k soudu. Jedná se o odůvodnění vycházející z podnětu policejního orgánu.

5.4 Soud - příkaz

Po doručení návrhu prostřednictvím státního zastupitelství se soud stává poslední instancí, která posoudí skutečnosti, zda je žádost oprávněna pro odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Soudce má k dispozici spisový materiál, z něhož si ověří zjištěné skutečnosti, na základě kterých je odposlech vyžadován. Dále soudce posuzuje, zda jsou splněny všechny zákonné podmínky, které musí být při nařízení odposlechu dodrženy. Vypracuje písemný příkaz v pěti vyhotoveních a předá ho vyžadujícímu policejnímu orgánu, který ho osobně doručí na specializované pracoviště Útvaru zvláštních činností.

5.5 Specializované pracoviště

Tuto službu poskytuje odbor odposlechů a expozitury. Legální cestou není jiný způsob zjištění údajů o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu než pomocí specializovaného pracoviště Útvaru zvláštních činností, který je podle svého zaměření rozdělen na odbor V2 a V3.

5.6 Doručení + součinnost

Příkaz spolu s žádostí se doručí osobně specializovanému pracovišti. Zároveň se dohodne způsob předávání pořízených dat a další součinnost při realizaci úkonu, případně při jeho předčasném ukončení.

5.7 Výstupy z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu

Výstup z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je získáván buďto přímo datovým přenosem na vyžadující pracoviště, jehož elektronickou cestu si určí Útvar zvláštních činností, nebo jako záznam na přenosném datovém médiu, které je předáváno osobně na specializovaném pracovišti do rukou vyžadujícího policisty proti jeho podpisu. V průběhu prováděného odposlechu se záznamy vyhodnocují.

Obsahuje-li některý záznam skutečnosti významné pro trestní řízení, žádá se písemnou formou do dvaceti dnů ode dne ukončení úkonu specializované pracoviště o zaznamenání všech získaných dat na CD a jejich předání, případně také o zpracování kopie CD s vybranými zájmovými hovory, které budou použity jako důkaz. Pokud při odposlechu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, požádá se písemně specializované pracoviště Útvaru zvláštních činností o jejich znehodnocení, tj. zničení ve smyslu § 88 odst. 5 tr. řádu.

5.8 Protokol, přepisy

Protokol – Má li být některý ze záznamů použit jako důkaz, specializované pracoviště na základě žádosti vyžadujícího policisty, předá nahrávky telefonních hovorů na CD a k ní připojí protokol o pořízení záznamu podle § 88 odst. 4 tr. řádu. V žádosti vyžadujícího policisty je třeba uvést, zda jde pouze o vybrané pasáže, nebo o kompletní záznam.

Přepis – není podstatnou náležitostí k protokolu a záznamu telekomunikačního provozu. Podstatnou náležitostí je uvedení údajů o čase, kdy byly jednotlivé hovory uskutečněny, použitá účastnická čísla, jejich uživatelé, lokality jejich výskytu a osoby volající a volané. Nikde není interně určeno, zda má přepis vypracovat vyžadující

policista, či specializované pracoviště. Přepis je tedy pouze informativní, nikoho nezavazuje a nemusí být do spisového materiálu zařazen.

6) Použití odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu v praxi policie

Ve své dosavadní praxi pracovníka služby kriminální policie a vyšetřování jsem v několika případech využil zákonné možnosti nařízení odposlechu dle § 88 tr. řádu a nespočetněkrát ustanovení § 88a ke zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu. Tato ustanovení jsou určitou zákonnou zbraní Policie České republiky, kterou využívá v boji proti závažné trestné činnosti. Jde o důkazní prostředek, který slouží k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, jako je ztotožnění a usvědčení pachatele, ale také zjištění dalších konkrétních okolností, které mohou přispět jako důkazní prostředek u soudu.

Je nutné se zamyslet nad otázkou, zda je odposlech a záznam telekomunikačního provozu u soudního řízení brán s dostatečnou vážností jako důkaz přímý, anebo jde pouze o důkaz podpůrný. Dle mého názoru musí být tato data zpracována s velkou precizností, aby se jich mohlo využít před soudem.

Důvody, kdy může dojít k nařízení odposlechů § 88 tr.řádu a záznamu telekomunikačního provozu dle ustanovení § 88a tr. řádu, již nebudu zmiňovat, ani postup, kterým se odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařizuje. Zaměřím se na postup policie, kdy je již dle zákona na místě těchto ustanovení využít a jakým způsobem. Pokusím se aplikovat zákonná ustanovení § 88 tr. řádu a ustanovení §88a tr.řádu do praxe.

Můžeme rozlišit tři základní možnosti využití telekomunikačního provozu a to:

- a) **Snažíme-li se dohledat odcizený mobilní telefon.**
- b) **Snažíme-li se zjistit, zda z určitého místa v určitou hodinu došlo k telekomunikačnímu provozu.**
- c) **Snažíme-li se zjistit obsah informací fonetického telefonního hovoru**

Pokud se budeme pohybovat v problematice majetkové trestné činnosti, využijeme

ad a) především k dohledání odcizeného mobilního telefonu. Není pravidlem, že se to vždy musí podařit, a to proto, že jeho vypátrání je závislé na několika aspektech. V první řadě, zda odcizený mobilní telefon někdo v době po odcizení opravdu použije, a za druhé, zda tento mobilní telefon dokážeme identifikovat.

Způsoby identifikace:

- **prostřednictvím IMEI (výrobního čísla) mobilního telefonu**
- **prostřednictvím SIM karty, která je v mobilním telefonu**

K identifikaci mobilního telefonu slouží tzv. IMEI. Jedná se vlastně o výrobní číslo. Pro jeho individuální identifikaci je nutné znát prvních čtrnáct znaků. Dále dle tohoto IMEI můžeme zjistit další informaci, jako je například model mobilního telefonu. Druhým identifikačním znakem telekomunikačního provozu je účastnické číslo. Jde o mobilní číslo konkrétního operátora telekomunikačního provozu.

ad b) využijeme především, pokud se snažíme zjistit, zda z konkrétního místa v konkrétní dobu je uskutečněn telekomunikační provoz prostřednictvím mobilních operátorů, přičemž telekomunikační provoz je možné zaznamenat jen v případech:

- **pokud někdo na uvedeném místě přijme nebo odešle SMS,**
- **pokud někdo uskuteční nebo přijme telefonní hovor.**

ad c) Mobilní telefon nebo SIM kartu využívá zájmová osoba pro Policii České republiky a prostřednictvím odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu lze zjistit a zaznamenat informace, které je možné využít pro trestní řízení.

Kazuistika

V době od 20:00hod 6.5.1976 do 08:00hod 7.5.1976 dojde na Praze 26, ul. Vykradená č. 62 ke krádeži vloupáním do firmy Chulimanga a.s.. Jako první do firmy přijde majitel v 08:00hod a vše nahlásí na linku 158. Policie České republiky zahájí úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu na neznámého pachatele. Začíná probíhat přípravné řízení, ve kterém Policie České republiky prověřuje okolnosti případu za účelem vypátrání pachatele. Poškozený na místním oddělení při výslechu dle § 158/5 tr.řádu uvede, že při vloupání mu mimo jiné byl odcizen mobilní telefon Nokia 2110. Proto, že je to starší typ telefonu, nemá již poškozený doklad s IMEI (výrobním číslem). Následně je prostřednictvím poškozeného zjištěno, že v odcizeném mobilním telefonu bylo v době vloupání účastnické číslo poškozeného 604 1X7 477.

Na základě těchto informací je prostřednictvím specializovaného pracoviště Útvaru zvláštních činností zaslána žádost k zjištění IMEI mobilního telefonu dle použitého účastnického čísla 604 1X7 477 (poškozený). V žádosti je uvedeno časové rozmezení před vloupáním. To znamená, že výsledkem lustrace bude zjištěno IMEI odcizeného mobilního telefonu. Specializované pracoviště Útvar zvláštních činností odbor V3 dá požadavek na konkrétního operátora telekomunikačního provozu. Následně je specializovaným pracovištěm Útvaru zvláštních činností odbor V3 zaslána na Policii České republiky odpověď, ve které je zjištěno účastnické číslo 604 1X7 477 v době od 1.1.1976 do 5.5.1976. Zjistilo se, že bylo použito IMEI: 12X12312312312. Následně je opět zaslána žádost na Útvar zvláštních činností, ale již s požadavkem na zjištění účastnického čísla používajícího IMEI:12X12312312312 v době po vloupání od 20:00hod 6.5.1976 do 9.5.1976. Tedy účastnické číslo uživatele, který mobilní telefon použil v době vloupání nebo po vloupání.

Z policejní praxe mohu říci, že odcizený mobilní telefon pachatel zpravidla nežívá, ale snaží se ho zpeněžit. Specializované pracoviště Útvaru zvláštních činností opět zašle žádost na operátory mobilních telefonů a její odpověď předá policii. Ze zaslané odpovědi je zjištěno, že v době od 20:00hod 6.5.1976 do 9.5.1976 použilo IMEI: 12X12312312312 účastnické číslo 765 5X4 432.

Pokud policie těmito kroky zjistí, že mobilní telefon je v době po odcizení používán, podá písemnou *ž á d o s t* s odůvodněním, souhlasem vedoucího pracovníka a razítkem s kódem útvaru na příslušný soud k vydání příkazu ke zjištění údajů telekomunikačního provozu dle ustanovení §88a odst. 1 trestního řádu. Na základě této žádosti vydá příslušný soud *p ř í k a z*, kterým nařizuje, aby mobilní operátoři telefonních sítí společnosti: Vodafone Czech Republic a.s., T-Mobile Czech Republic a.s., Telefónica O2 Czech Republic a.s., MobilKom a.s., poskytli výpisy z telekomunikačního provozu na IMEI:12X12312312312, a to v době od 20:00hod 6.5.1976 do doby vyhotovení. Příkaz musí obsahovat odůvodnění a musí být opatřen razítkem příslušného soudu. Tento vyhotovený příkaz převezme v pěti vyhotoveních vyžadující policista Policie České republiky a odveze ho společně s originální žádostí a dokladem o předávání záznamů elektronickou poštou na specializované pracoviště Útvaru zvláštních činností. Prostřednictvím jmenovaného dokladu si určí doručovací elektronickou adresu, společně s heslem pro otevření zaslaných souborů. Specializovaný Útvar zvláštních činností předá příkaz ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu mobilním operátorům, kteří zjištěný výpis poskytnou v elektronické podobě. Útvar zvláštních činností poté výpisy zašle v elektronické podobě vyžadujícímu policistovi, který po zadání hesla může informace dále využít.

první část výpisu

Typ hovoru	volající číslo	volané číslo	datum	čas	délka	IMEI
ODCH	4206041X7477	4206056X4321	7.5.1976	04:00:03	0	12X12312312312
ODCH	4206041X7477	4206056X4321	7.5.1976	04:03:46	145	12X12312312312
ODCH	4206031X2455	4206041X7477	7.5.1976	08:06:00	0	12X12312312312
SMSP	4206031X2455	4206041X7477	7.5.1976	08:06:20	0	12X12312312312
ODCH	4207735X2154	4206021X3566	10.5.1976	10:30:15	12	12X12312312312
ODCH	4207735X2154	4207761X5623	10.5.1976	11:30:19	20	12X12312312312
ODCH	4207735X2154	4206038X5615	11.5.1976	14:25:29	23	12X12312312312
ODCH	4207735X2154	4206043X3333	11.5.1976	15:51:34	10	12X12312312312
ODCH	4207735X2154	4206042X6565	12.5.1976	13:55:23	12	12X12312312312

druhá část výpisu

buňka/LAC	azimut	buňka počáteční	buňka LAC	azimut	buňka konečná
12345/1142	240	Vykradená 5, Praha 26	12345/1142	240	Vykradená 5, Praha 26
12345/1142	240	Vykradená 5, Praha 26	12345/1142	240	Vykradená 5, Praha 26
23568/1142	160	Stálá 5, Praha 32	23568/1142	160	Stálá 5, Praha 32
23568/1142	260	Stálá 5, Praha 32	23568/1142	160	Stálá 5, Praha 32
98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32	98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32
98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32	98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32
98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32	98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32
98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32	98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32
98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32	98765/1142	135	Radvinová 1, Praha 32

třetí část výpisu

Statistika volání za období: 20:00hod 6.5.1976 pro číslo: IMEI:12X12312312312

Číslo	Četnost	Jméno	Adresa	Datum Aktivace lustrace	Typ komunikace
4206031X2455	2		Telefónica O2	od 1.1.1974	SMSP PRICH
4206021X3566	1		T-Mobile	od 4.8.1975	ODCH
4206038X5615	1	GO		od 9.4. 1976	ODCH
4206041X7477	4	Chulimanga a.s.		od 12.1.1970	SMSP PRICH ODCH
4206042X6565	1	Twist karta			ODCH
4206043X3333	1		T-mobile		ODCH
4206056X4321	2	Otto Huf	T-Mobile		ODCH
4207735X2154	5	Vodafone karta		Od 1.7.1795	ODCH
4207761X5623	1	Vodafone karta	T		ODCH

Podrobnou analýzou výpisu telefonních hovorů na IMEI 12X12312312312 bylo zjištěno:

Doba vloupání: od 20:00hod 6.5.1976 do 08:00hod 7.5.1976. V této době používá IMEI mobilního telefonu v 04:00:03hod 7.5.1976 účastnické číslo 604 1X7 477, které volá na účastnické číslo 605 6X4 321, ale podle doby hovoru neúspěšně. Následně v době 04:03:46hod již úspěšně. Přenos uskutečněného hovoru je zaznamenán pomocí buňky v ul. Vykradená 5, Praha 26. Tato přenosná buňka se shoduje s lokalitou sídla poškozené firmy, kde došlo k vloupání. Je tedy možné, že pachatel, který provedl vloupání, použil mobilní telefon a volal na účastnické číslo 605 6X4 321.

Bezprostřední doba po vloupání: 08:06:00hod a 08:06:20hod. V 08:00hod přichází do firmy poškozený. Zjistí, že došlo k vloupání, a pokouší se volat v 08:06hod z účastnického čísla 603 1X2 455 na odcizený mobilní telefon, ve kterém je účastnické číslo 604 1X7 477. To se mu nepodaří, a tak v 08:06:20hod na toto účastnické číslo posílá zprávu SMS. V této době je dle buňky mobilní telefon v lokalitě ul. Stálá 5, Praha 32.

Doba po vloupání: 10.5.1976 – 12.5.1976 V této době se mobilní telefon přihlásil na buňce v lokalitě ul. Radvinová 1, Praha 23, pod azimutem 135° . Již v něm není účastnické číslo poškozeného. Dle výpisu je v něm použito účastnické číslo 773 5X2 154. Z tohoto účastnického čísla je 5 x voláno na jiné účastnické číslo.

Operativním šetřením v okolí přenosové buňky v ul. Radvinová č. 1 pod úhlem 135° bylo zjištěno, že v přilehlé ulici Valtínovská je bazar zastavárna. Při kontrole v uvedeném bazaru bylo zjištěno, že dne 10.5.1976 zde byl vykoupen mobilní telefon značky Nokia 2110, IMEI: 12X12312312312, prodávající osobou byl z výkupního listu František Koudelka nar. 18.XX.1946. Dále bylo v provozovně zjištěno, že majitel bazaru používá účastnické číslo 773 5X2 154, kterým zkouší funkčnost prodávaných mobilních telefonů. Při lustraci v evidencích Policie české republiky bylo zjištěno, že František Koudelka, nar. 18.XX.1946, je několikanásobně trestaný recidivista. Několikrát trestán ve spolupachatelství s Ottou Hufem nar. 15.X. 1947. Na základě těchto skutečností je prostřednictvím podnětu Policie České republiky, vydán příslušným soudem příkaz k odposlech a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 odst. 1 tr. řádu na ú.č. 605 6X4 321 (uživatel Otta Huf, nar. 15.x.1947). Prostřednictvím odposlechu je zjištěno, že ú.č. 605 6X4 321 se pravidelně, v nočních hodinách přihlašuje na přenosové buňce v ul. Drsná. Provedeným šetřením v ul. Drsná je zjištěno, že v domě č. 25, ve třetím patře bydlí Otta Huf, společně s Františkem Koudelkou. Dále je z odposlechu patrné, že tyto osoby spolu telefonicky komunikují a domlouvají se na další majetkové trestné činnosti.

Vzhledem k zjištěným skutečnostem, je na podnět policie vydán prostřednictvím místně příslušného soudu příkaz k domovní prohlídce dle ust. § 83 odst. 1 tr.řádu. Při provedení domovní prohlídky, jsou zajištěny věci pocházející z majetkové trestné činnosti. Následným šetřením je prokázáno, že se jedná o věci pocházející z vloupání do firem na území hlavního města Prahy. Proti podezřelým je na základě zjištěných a zadokumentovaných důkazů zahájeno trestní stíhání dle ust. § 160 odst. 1 tr.řádu.

7) Odposlech pohledem laika

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu jsou jednou z velmi diskutovaných otázek dnešního dění. Široká veřejnost se s tímto tématem může seznámit především ze sdělovacích prostředků a prostřednictvím médií. Pokud si má jednotlivec vzpomenout na okolnosti, kdy se s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu setkal, většinou si vybaví kauzu medializovanou v komerční televizi.

Široká veřejnost se prostřednictvím sdělovacích prostředků dozví, že při vyšetřování závažné trestné činnosti došlo k použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a že šlo o policejní odposlech. Musíme si však ujasnit otázku, proč se v novinách či televizi zveřejňují články o odposlechu. V žádném případě nejde o zprostředkování informací, které širokou veřejnost informují o policejním vyšetřování, při němž byla za použití odposlechu, zadržena např. organizovaná skupina nebezpečných pachatelů. Převážně jde o uveřejnění neověřených informací, že došlo k úniku informací z policejních odposlechů, nebo k neoprávněnému nařízení odposlechu.

Z toho vyplývá, že si naše veřejnost dokáže představit, co to je odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Otázkou však je, zda víme, co všechno se musí udělat před nařízením odposlechu, jaká zákonná úprava se musí dodržet a kdo může odposlech vyžadovat a nařizovat.

7.1 Průzkumné šetření

a) žáky 9. třídy základní školy - ve věku dospívající mládeže

b) studenty Vysoké školy - ve středním věku

Průzkumné šetření zjišťovalo, zda víme, co je to odposlech a záznam telekomunikačního provozu a jakým způsobem a kdo ho nařizuje.

Průzkumné otázky:

- 1) Víte, co to je odposlech?
- 2) Víte, co to je záznam telekomunikačního provozu?
- 3) Dokážete vysvětlit co to je odposlech?
- 4) Dokážete vysvětlit co to je záznam telekomunikačního provozu?
- 5) Musí být odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděný policií nařízen zákonem stanoveným postupem?
- 6) V jakých případech je možno nařídit odposlech?
- 7) Kdo nařizuje příkaz k odposlechu a záznamu tel. provozu?
- 8) Je při soudním řízení přípustný odposlech jako důkaz?
- 9) Znáte nějakou mediální kauzu, při které došlo k úniku informací z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu?
- 10) Odposlechem je zasahováno?
- 11) Myslíte si, že dochází k zneužívání odposlechů?
- 12) Chtěl(a) byste vědět o tom, že někdo odposlouchává váš mobilní telefon?
- 13) Myslíte si, že dochází k zneužívání odposlechů?

7.2 Metoda průzkumného šetření

Jako metoda výzkumného šetření byl použit dotazník, jehož prostřednictvím lze zjišťovat postoje široké veřejnosti k aktuálním otázkám, v tomto případě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Jednotlivé zjišťovací otázky jsou v určitém pořadí uvedeny v dotazníku, který respondenti následně po vysvětlení smyslu výzkumu, techniky vyplňování a uvedení příkladů vyplňovali sami. Při konstrukci dotazníku jsem vycházel z teoretické analýzy zkoumaného problému a dosud známých skutečností.

Při šetření jsem použil dotazník speciálně vytvořený pro toto výzkumné šetření, který

zjišťuje především zkušenosti respondentů s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu. V dotazníku byly použity dva druhy uzavřených otázek, které se zaměřují na otázky s nabídkou několika možností. Dotazník byl sestaven tak, aby si respondenti uvědomili, že problematika odposlechu je velmi složitá a jeho nařízení musí být právně opodstatněné. Dále je prostřednictvím dotazníku proveden výzkum k otázkám, zda respondenti vědí, co je to odposlech, proč a kým se nařizuje. Následně jsou porovnány výsledky odpovědí žáků ZŠ a studentů VŠ.

Nevýhodou uvedeného šetření je, že má pouze orientační výpovědní hodnotu a lze jím proto zhodnotit výskyt určitého počtu názorů. Získané výsledky byly následně zpracovány do grafů pro přehlednost a barevně odlišeny podle odpovědí.

7.3 Průzkumný soubor

Průzkumným souborem v rámci uvedeného šetření byli žáci a studenti následujících škol: žáci 9. třídy ZŠ - Modřanská v Praze 4,

studenti vysoké školy - Bankovní institut v Teplicích

celkem bylo osloveno VŠ 6 mužů, 4 ženy, ZŠ 8 dívek, 2 chlapci.

7.4 Vyhodnocení dotazníku a závěr

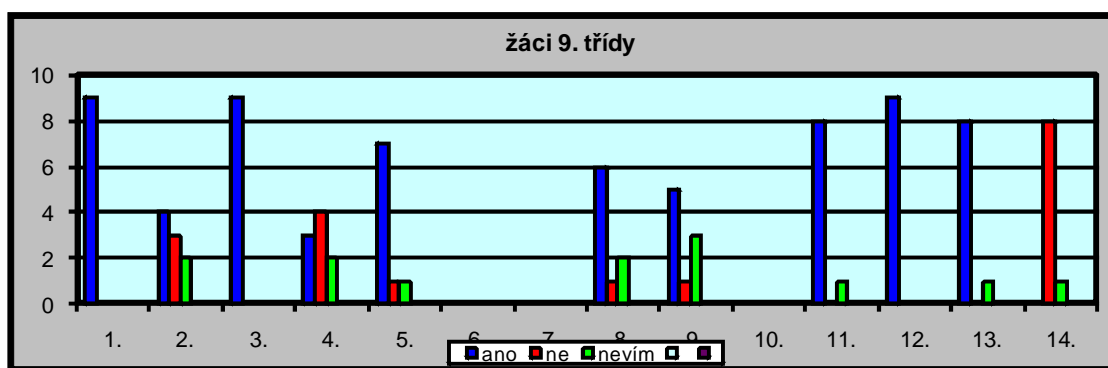
Nejprve se budeme věnovat odpovědím respondentů v grafu č. 1.

Jde se o žáky 9. třídy základní školy ve věku 14-15 let. Z otázky č. 1,2,3,4 je patrné, že všichni odpověděli, že vědí co je odposlech, a dokážou tento pojem vysvětlit. Nejsou si příliš jisti v otázce, co je záznam telekomunikačního provozu. Na tuto otázku odpovídá 50% respondentů, že ví, co je záznam telekomunikačního provozu a dokážou tento pojem vysvětlit. Zajímavostí je, že z vybraných odpovědí na otázky v kterých případech je možno nařídit odposlech a kdo ho nařizuje, 1/3 respondentů odpověděla „vždy, když to policie vyžaduje“ a 1/2 respondentů uvedla, že odposlech nařizuje státní zástupce. Z odpovědí je patrné, že dospívající mládež nezná zákonnou úpravu odposlechů a jejich odpovědi týkající se položených otázek jsou čistě nahodilé. Druhá část dotazníku je věnována otázkám zneužívání odposlechů a ukládáním trestů

za jejich zneužití. Z uvedených odpovědí je patrné, že dospívající generace je ovlivněna médii a z 80% odpovídá, že dochází k zneužívání odposlechů a policisté jsou za úniky těchto informací nedostatečně trestáni.

Věk 14 – 15 let, žáci 9. třídy ZŠ

	ano	ne	nevím		
1.	10				
2.	5	3	2		
3.	10				
4.	3	5	2		
5.	8	1	1		
6.	a) 5	b) 5	c)	d)	e) 1
7.	a)	b)	c) 6	d) 1	e) 3
8.	7	1	2		
9.	6	1	3		
10.	a)	b) 10	c)	d)	e)
11.	8		2		
12.	10				
13.	9		1		
14.		9	1		

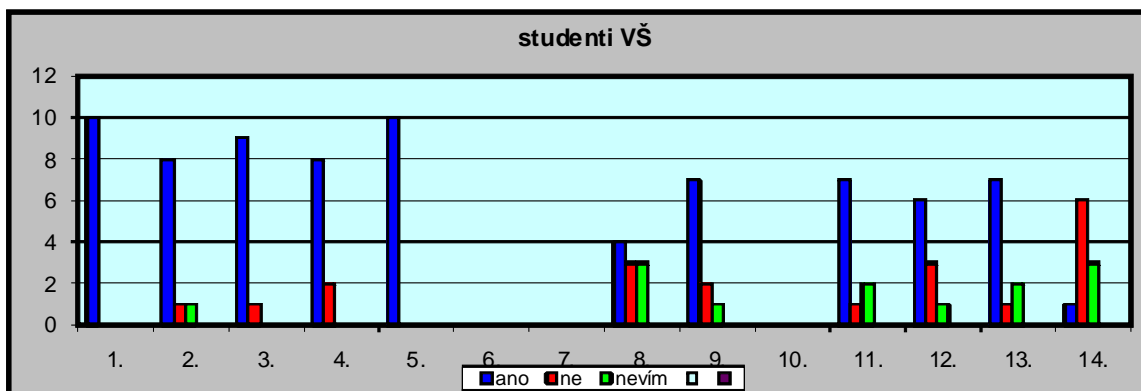

Následně se budeme věnovat odpovědím respondentů v grafu č. 2.

Jedná se o studenty 3. ročníku VŠ ve věku 23 –34 let. Z otázky č. 1,2,3,4 je patrné, že všichni odpověděli, že vědí, co je odposlech, a dokáží tento pojem vysvětlit. Na otázku, co je záznam telekomunikačního provozu, odpovídá kladně 80% respondentů. Zajímavostí je, že z vybraných odpovědí na otázky, v jakých případech je možno nařídit odposlech a kdo ho nařizuje, 1/2 respondentů odpověděla „ vždy, když to policie vyžaduje“ a 80% respondentů uvedlo, že odposlech nařizuje soudce. Z odpovědí je patrné, že dotazovaní studenti nevědí, v jakých případech se odposlech nařizuje, ale jejich převážná část ví, kdo odposlech nařizuje. Druhá část dotazníku je věnována otázkám zneužívání odposlechů a ukládáním trestů za jejich zneužití. Většina dotazovaných se domnívá, že dochází k zneužívání odposlechů a na otázku, zda jsou policisté dostatečně trestáni, odpovídají, že nikoliv.

Věk 23 - 43 , studenti 3. ročníku VŠ

	ano	ne	nevím		
1.	10				
2.	8	1	1		
3.	9	1			
4.	8	2			
5.	10				
6.	a) 5	b) 4	c)	d)	e)2
7.	a) 1	b) 7	c) 3	d)	e) 1
8.	4	3	3		
9.	7	2	1		
10.	a)	b) 10	c)	d)	e)
11.	7	1	2		
12.	6	3	1		
13.	7	1	2		
14.	1	6	3		

Pokud se budeme snažit porovnat odpovědi v obou tabulkách, zjistíme, že obě dotazované věkové skupiny vědí, že odposlech existuje, setkávají se s ním převážně v sdělovacích prostředcích. Jaká je současná právní úprava pro nařízení odposlechů to nevědí. Myslí si, že dochází k zneužívání odposlechů, a že policisté jsou za toto zneužívání a únik informací nedostatečně trestáni.

Závěrem mohu uvést, že informovanost veřejnosti o odposleších ze strany orgánů činných v trestním řízení je zcela nedostatečná. Zejména v informovanosti o kladném použití odposlechů v trestním a důkazním řízení. Široká veřejnost nemá důvěru v dnešní zákonodárství, soudnictví a policii. Převážná většina lidí si myslí, že k úniku informací z odposlechů dochází na straně policie.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Myslím si, že pravidla pro odposlech a záznam telekomunikačního provozu, která jsou ze strany státních orgánů České republiky stanovena, plní svou úlohu. Pokud jsou vytvořeny kontrolní mechanismy, které se dodržují, lze tento systém považovat za fungující. Současná právní úprava pro odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 a § 88a tr. řádu je srovnatelná s právní úpravou upravující shodnou problematiku v okolních státech Evropy. Předešlá právní úprava upravující ustanovení tohoto paragrafu § 88 zákona č. 141/1961 Sb. byla však pro policii zdařilejší a tohoto ustanovení se dalo využít ve větším rozsahu.

Cílem opatření činěných ze strany státních orgánů a především Policie České republiky je získat si potřebnou důvěru pro další realizaci své činnosti z hlediska využívání odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu s přihlédnutím k respektování základních práv a svobod všech občanů, garantovaných zákonem.

Položme si tedy otázku, pokud je uvedeno, že došlo k úniku policejních odposlechů, zda je chyba na straně Policie České republiky, zda snad tyto informace vynesla z policejního spisového materiálu osoba, která do spisového materiálu má oprávněný přístup, nebo jde o publikování zkreslených údajů prostřednictvím médií a tyto informace se nikdy neprokáží.

Ze své osobní praxe mohu potvrdit, že jsem v několika případech přípravného řízení využil zákonné možnosti k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Vždy jsem byl přesvědčen, že získání těchto informací přispěje k usvědčení a následnému odsouzení pachatele trestného činu. Ve všech případech byly splněny zákonné podmínky pro nařízení odposlechů. Zpravidla šlo o sériovou, pokračující trestnou činnost, kdy neznámý pachatel odcizil mobilní telefon a nadále ho používal. Ačkoli byl odposlech nařízen pro konkrétní, již spáchané skutky, ve většině případů se je nepodařilo prokázat. Informace získané z odposlechu sloužily jako střípky zapadající do rozbité mozaiky okna spravedlnosti. Nemuselo jít o přímé důkazy, ale v souběhu s dalšími zjištěnými a potvrzenými informacemi, které byly získány

prostřednictvím odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, se podařily konkrétním pachatelům prokázat vinu. Snad na závěr lze říci, že „není dokonalého zločinu“, a pokud je odposlech nařízen zákonným způsobem, využijeme ho mnohem více.

A proto se ptám, když odposlech a záznam telekomunikačního provozu je kvalitním prostředkem pro odhalování zvláště závažných úmyslných trestných činů a právní úprava je srovnatelná s Evropskou právní úpravou, proč má široká veřejnost stále nedůvěru v jejich použití.

Dle mého názoru je současná právní úprava k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu příliš přísná. V případech majetkové trestné činnosti je zvláště závažným zločinem trestný čin s vyšší škody nad 5.000 000,-Kč. Dále bych do zákonného ustanovení zapracoval další kontrolní mechanismy při prodlužování odposlechu v podobě povinných kontrol ze strany soudů.

Do budoucna je třeba na těchto problémech ještě dále pracovat.

Bibliografie

1. HUBÁLKOVÁ Eva, Evropská úmluva o lidských právech, Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Opletalova 35, ISBN 80-7201-417-X.
2. JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, nakladatelství Leges, ISBN 978-80-87212-22-6.
3. Policejní prezidium České republiky : Analýza úkonů dle § 88 odst. 1,3 a § 158d odst. 2,3,6 trestního řádu za rok 2008. Dostupný z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv> 2008/dokument/2007/odposlechy/zprava.doc
4. POVOLNÝ Daniel, Operativní technika v rukou Stb, Praha 2001, tiskárna MV, ISBN 80-902885-3-7
5. SOUČEK J., ŠKRÁBALOVÁ A., Odposlech a záznam telekomunikačního provozu z pohledu de lege lata, de lege ferenda. Dostupný z <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=129172>
6. Ústava České republiky zákon č. 1/1993 Sb., Listina základních práv a svobod zákon č. 2/1993 Sb., nakladatelství Sagit a.s., ISBN 978-80-7208-617-7
7. Zákon o Policii české republiky č. 283/1991 Sb., P-27/2006, Ministerstvo vnitra ČR. Dostupný z www.mvcr.cz/soubor/zakon-o-policii-cz-283-1991-sb.aspx
8. Zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný z <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.
9. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, nakladatelství SAGIT, ISBN 80-7208-564-6
10. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009. Dostupný z www.mvcr.cz

